

Allmänna avdelningen

ju.remissvar@regeringskansliet.se
Dnr Ju2023/00373

Yttrande över SOU 2023:1 – ”Skärpta straff för flerfaldig brottslighet”

Diarienummer Ju2023/00373

Östersunds tingsrätt har övervägt utredningens förslag med utgångspunkt i de intressen som domstolen har att beakta och avger följande yttrande. Tingsrätten har inte yttrat sig över de alternativa förslagen som ges i utredningen.

Sammanfattning

Tingsrätten ställer sig tveksam till införandet av den föreslagna nya modellen för straffmätning vid flerfaldig brottslighet. Tingsrätten har ingen invändning mot förslaget om höjningen av gemensamma straffskalor i 26 kap. 2 § brottsbalken. Tingsrätten avstyrker förslaget att införa lagfästa straffmätningstationer i 26 kap. 1 § brottsbalken. Tingsrätten har inga synpunkter på att det inte föreslås några förändringar avseende regelverken för åtalsunderlåtelse, förundersökningsbegränsning och direktavskrivning.

En ny modell för straffmätning vid flerfaldig brottslighet – 29 kap. 1 § brottsbalken

Utgångspunkten i betänkandets förslag är att straffvärdet enligt huvudregeln ska bestämmas genom en samlad bedömning utifrån den sammantagna skada, kränkning och fara som brottsligheten medfört. Rätten får dock använda en hjälpregel för bedömningen. Hjälpregeln innebär att den samlade brottslighetens straffvärde ska anses motsvara straffvärdet för det allvarligaste brottet med tillägg av en andel av de sammanlagda straffvärdena av de resterande brotten, upp till det högsta straffet enligt den gemensamma straffskalan. Den angivna andelen ska enligt utredningen variera mellan hälften och en tredjedel av straffvärdet beroende på allvaret i

brottsligheten. Den samlade brottslighetens straffvärde ska dock inte anses vara högre än vad som följer av en sammantagen bedömning enligt huvudregeln.

Den föreslagna formuleringen framstår enligt tingsrätten som svårtillämplig och tingsrätten ställer sig tveksam till om den överensstämmer fullt ut med de uttalanden som görs i utredningen. Enligt tingsrätten kan också argumenteras att 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken redan idag i praktiken tillämpas som om bestämmelsen innefattar det föreslagna tillägget ”eller gärningarna sammantagna”, i så fall innebärande att ändringen i det närmaste är att betrakta som redaktionell. Mot bakgrund av att det i utredningen konstaterats att en skärpt syn på flerfaldig brottslighet leder till en allmän repressionsökning finns skäl att särskilt noga överväga detta.

Hjälpregeln får enligt sin lydelse inte tillämpas på ett sådant sätt att den samlade brottslighetens straffvärde blir högre än vad som följer av en bedömning enligt huvudregeln. Hjälpregeln får således endast läggas till grund för straffvärdebedömningen om resultatet understiger vad en bedömning av det samlade straffvärdet gett för handen efter beaktande av bland annat den skada, kränkning eller fara som gärningarna sammantagna inneburit. Enligt tingsrätten är systematiken med en fakultativ regel innebärande att rätten får sätta ner det samlade straffvärdet inte helt lätt att ta till sig, vilket medför att det är svårt att förutse vilken påverkan förslaget kommer att få i rättstillämpningen. Tingsrätten anser mot bakgrund av detta att det i denna del krävs ytterligare överväganden inom ramen för det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Lagfästa straffmättningsstationer

Östersunds tingsrätt avstyrker förslaget om att införa lagfästa straffmättningsstationer i 26 kap. 1 § brottsbalken. Tingsrätten ifrågasätter både behovet och lämpligheten av att lagfästa de straffmättningsstationer som idag i huvudsak redan används av domstolarna. Lagfästa straffmättningsstationer kan komma att motverka syftet att skärpa straffen för flerfaldig brottslighet. Ett konkret exempel på det är exempelvis om en person döms för våldtäkt och sexuellt ofredande mot barn. Om våldtäkten har ett straffvärde motsvarande straffminimivån om fängelse tre år och det sexuella ofredandet har ett straffvärde om fängelse fyra månader blir konsekvensen att det sexuella ofredandet inte kan påverka det samlade straffvärdet. Det finns således en risk för att tillkommande brottslighet inte kan beaktas inom ramen för

straffmätningen trots att det kan finnas behov av det. Vidare finns det risk för att förmildrande omständigheter inte kan beaktas i tillräcklig utsträckning inom ramen för straffmätningen vid brott med högre straffvärden.

Tingsrätten anser att domstolarna redan idag använder straffmätningstationer i hög utsträckning utan att det framgår av tvingande lagstiftning. Eftersom det inte går att överblicka alla de tänkbara brotts- och påföljdssituationer som kan uppstå i den dömande verksamheten är det bra om det finns flexibilitet och möjlighet att – om så är motiverat – göra avsteg från straffmätningstationerna.

Förundersökningsbegränsning, åtalsunderlåtelse och direktavskrivning

Tingsrätten anser i likhet med utredningens bedömning att regleringen avseende förundersökningsbegränsning, åtalsunderlåtelse och direktavskrivning framstår som ändamålsenliga och rimliga. Tingsrätten har mot denna bakgrund inte någon invändning mot förslaget.

I detta yttrande har tf. chefsrådmannen Kent Ehrenhök samt rådmännen Jon Jonasson, Maria Lewandowski och Anders Lundmark deltagit. Föredragande har varit tingsfiskalerna Axel Aaro, Jacob Strindlöv och Helena Kamp.

Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se